

MAGNESIA SAVAŞI'NA (MÖ 190) DAİR YENİ BİR YAKLAŞIM: BİR
OYUN TEORİŐİ MODELİ
*A NEW APPROACH TO THE BATTLE OF MAGNESIA (190 BCE): A
GAME THEORY MODEL*

Alican DOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi, Kara Harp Okulu, Tarih Bölümü/Türkiye
Assist Prof. Dr., National Defence University, Turkish Military Academy, Department of History/Türkiye
acdogan@kho.msu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-5658-2183

Seyfullah YÜRÜK

Arş. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/İktisat Bölümü
/Türkiye
Res. Assist., Eskişehir Osmangazi University/Faculty of Economics and Administrative
Sciences/Department of Economics /Türkiye
syuruk@ogu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-9256-0643

OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi – International Journal of Ancient History
5/2, Eylül – September 2023 Samsun
E-ISSN: 2667-7059 (Online)
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/oannes>

Makale Türü-Article Type : Araştırma Makalesi - Research Article
Geliş Tarihi-Received Date : 17.07.2023
Kabul Tarihi-Accepted Date : 12.09.2023
Yayın Tarihi – Publication Date : 29.09.2023
Sayfalar-Pages : 637 – 659

 : <https://doi.org/10.33469/oannes.1328890>

This article was checked by Viper or

Atıf – Citation: DOĞAN, A. – YÜRÜK, S., “Magnesia Savaşı'na (MÖ 190) Dair Yeni Bir Yaklaşım: Bir Oyun Teorisi Modeli”, *OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5/2, Eylül 2023, ss. 637 – 659.

OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi
International Journal of Ancient History
5/2, Eylül – September 2023
637 – 659

Araştırma Makalesi / Research Article
Katkı Düzeyi: 1.Yazar:%50 – 2.Yazar:%50
Contribution: Author 1:%50 – Author 2:%50

MAGNESİA SAVAŞI'NA (MÖ 190) DAİR YENİ BİR YAKLAŞIM: BİR OYUN TEORİSİ MODELİ

A NEW APPROACH TO THE BATTLE OF MAGNESIA (190 BCE): A GAME THEORY MODEL

Dr. Öğr. Üyesi Alican DOĞAN* – Arş. Gör. Seyfullah YÜRÜK

Öz

Doğuda güçlü bir kral olarak ortaya çıkan Seleukos kralı III. Antiokhos'un yaklaşık kırk yıllık saltanatı boyunca krallığının sınırlarını Syria'dan batıya doğru genişletmesi, Akdeniz ve Ege civarındaki faaliyetleri, Hellas'a müdahalesi ve Roma müttefiki kentlere yaptığı saldırılar birtakım gelişmeleri beraberinde getirmiştir. MÖ 190 yılında Romalılar ve müttefiklerinden oluşan orduyla, Seleukos kralı III. Antiokhos önderliğindeki güçler Magnesia'da karşılaşmışlardır. Bu çalışmanın amacı, Kromayer'in belirttiği savaş alanı ile ilgili yeni bir öneride bulunmak ve savaşa dahil olan aktörlerin davranış biçimlerini, alternatif stratejilerini göz önünde bulundurarak Magnesia Savaşı'nın oyun teorisi bağlamında ele alınıp alınamayacağını sorgulamaktır. Bu kapsamda iki oyuncu ve ikişer hamle seçeneğinden oluşan ardışık ve sıfır toplamlı bir oyun modellenmiş ve oyun

Abstract

Antiochus III the Great, the Seleucid king, who emerged as a powerful king in the east, expanded the borders of his kingdom from Syria to the west during his reign of about forty years, his activities in the Mediterranean and the Aegean, his intervention in Hellas and his attacks on cities allied with Rome brought about some developments. In 190 BCE, the army consisting of the Romans and their allies, and the forces led by the Seleucid king Antiochus III measured swords in Magnesia. This study aims to make a new proposal about the battlefield stated by Kromayer and to question whether the Battle of Magnesia can be handled in the context of game theory by considering the behavior patterns and alternative strategies of the actors involved in the war. In this context, a sequential and zero-sum game consisting of two players and two move options is modelled and an analysis is made with equilibrium solution

* Sorumlu Yazar / Corresponding Author.

teorisinde yer alan geriye doğru çıkarsama ve domine edilmiş stratejilerin elenmesi gibi denge çözüm yöntemleri ile bir analiz yapılmıştır. Analiz neticesinde Romalıların dominant stratejisinin her durumda savaşmak olduğu tespit edilmiş, Seleukosların ise tarihte yaşananın aksine savaştan kaçınmasının optimal hamlesi olduğu oyun teorik bağlamda elde edilmiştir.

methods such as backward induction and iterated elimination of dominated strategies in game theory. As a result of the game-theoretical analysis, it was determined that the dominant strategy of the Romans was to fight in every situation, and it was obtained that the Seleucids' avoidance of war was the optimal move, contrary to what happened in history.

Anahtar Kelimeler: Küçük Asia, Romalılar, Seleukoslar, Magnesia Savaşı, Oyun Teorisi.

Keywords: Asia Minor, Romans, Seleucids, Battle of Magnesia, Game Theory.

Extended abstract

The failure of the Seleucid king Antiochus III's campaign against Rome in Hellas led to several developments. The failure of the campaign not only forced the king to retreat to Asia Minor but also caused the Romans to turn their attention to Thracia and Ionia. When Antiochus III realized that the Romans would eventually invade Asia Minor, he sent a message to the satraps under his command and demanded that they immediately send their armies to the Aegean coast. Although Antiochus III attempted to make a treaty with the Romans for a while, he could not obtain any results. As a result, Roman and Seleucid forces faced each other at the Battle of Magnesia in December 190 BCE. The information about the course of the Battle of Magnesia in ancient sources is generally clear, despite some ambiguities.

Antiochus III tried to use the different units of the Seleucid army on the battlefield in a coordinated and mutually supportive manner. In a sense, this corresponds to joint operations. He chose a wide and flat terrain for the battlefield, which he thought would give an advantage to his phalanx and cavalry. It can be said that the length of the battle line posed a problem for the Seleucids in terms of communication between the troops.

Elephants, camels, and scythed chariots can be considered as unconventional weapons of war. It is perhaps the greatest mistake of the king to start the war with scythed chariots. Positioning them on the front lines did not help. This tactical error even applies to the elephants. Because the elephants panicked and advanced to their own battle lines caused unforeseen destruction despite tactical and numerical superiority. Given their size and strength, the Seleucids may have thought that elephants would play a key role in both defense and attack. It was even to the king's advantage that the Romans did not deploy their own elephants in the battle line. However, the elephants' injuries and fear caused them to attack indiscriminately; in a sense, they were rendered useless and were defeated by harming their own soldiers. Considering that the camels are insufficient in terms of speed and

maneuverability, it can also be argued that this was a disadvantage for the Seleucids. At this point, the experience and strategic interventions of Eumenes II, the Pergamon king, seem to have won the battle for the Romans. In fact, the Romans made the most of the battlefield conditions. By leaning their flanks on the riverside, which prevented them from being surrounded, thus they eliminated the king's cavalry advantage. Their ability to disrupt the formation of the Seleucid phalanx worked in the Romans' favor. So much so that they were able to exploit the gaps between the ranks and they found the opportunity to attack the enemy.

Another point is that the Seleucids had a large number of troops from different nationalities. This characteristic of them was a reflection of the geography they controlled. In other words, the connections of the Seleucids with the elements in the region and their military attitudes can be revealed through those who supported the king in the war. The Seleucid army was composed of different units, each with its own strengths and weaknesses. It can be considered as an advantage that the king's access to numerous troops of all types and ethnicities could gather from all over Asia Minor, Mesopotamia, and India. However, the fact that such diversity made it difficult to integrate the troops in a way that would benefit each other in battle must have changed the outcome against the king. On the other hand, it should be noted that the greater the diversity of troops available, the greater the complexity of the tactics required to successfully implement joint operations. In fact, Antiochus III' tactics were difficult to determine. There is no indication of whether the king has considered alternative strategies or possible risks. In this environment, determining the authenticity of ancient war narratives is also an important problem. Because most of the sources were written at a date after the war, this leads to some misrepresentations or exaggerations in numerical data, such as the losses of the parties in the battle. Therefore, as in the Battle of Magnesia, the war narratives that have survived to the present day must be carefully handled.

Despite his advantages and power, Antiochus III failed to organize his army properly. This raises the question of whether he was a good commander or not. Perhaps he could not sufficiently instill in his soldiers the idea that victory was necessary to survive against all odds. It is not known whether there was a thought in the king's mind that he would lose the war, but factors such as his constant retreat in the face of the Roman advance and his attempts to make a treaty with them suggest that Antiochus III was afraid of the Romans. On the other hand, it is also debatable whether the Battle of Magnesia was a 'Roman victory'. It is questionable whether a decisive result could have been achieved without the support of the Pergamon king.

In the ancient sources, it is clearly seen that the war process was built on the losses and defeat of the Seleucids, while the losses of the Romans are hardly mentioned. It is not possible to make a definite judgment about the death tolls of the parties due to the contradictory information provided by the sources. Despite all these, it does not seem logical that the Seleucids, who were superior in terms of numbers and power, could not wreak havoc on the Roman army.

When the struggle in Magnesia is considered in the context of game theory and the results obtained are evaluated from a historical perspective, it is assumed that the Battle of Magnesia took place and the parties obtained the outcomes (w, -w). While the Romans preferred to fight which is their dominant strategy, the Seleucids did not prefer the retreat, their dominant strategy, and suffered more losses at the (-r-(-w)) level. It would have been in their interest for the Seleucids to make concessions by retreating. Although it is known that the efforts of both states to gain interests and influence in Hellas and Asia Minor brought about this great war, the Seleucids would be able to strengthen their regional position with the fact that the Seleucids would not lose troops after the Seleucid withdrawal, get rid of the psychological and financial burden brought by the war, and possible alliances (Bithynians, etc.) against the Romans. When the period after the war is examined, the Seleucids' acceptance of defeat and the agreement made after the war meant the end of their dominance in Asia Minor. The authority vacuum left by the Seleucids was filled by Rome and its allies.

Obviously, the ideal outcome for the Seleucids should have been to protect their territories by avoiding war and maintaining their dominance in Asia Minor. However, developments such as the king's defeat and retreat in Hellas and the Pergamon Kingdom's help to Rome reduced the Seleucids' chances of avoiding war. Therefore, the main choice here was based on two different defeats: Surrender without a fight or fight. In this case, aggression was the main strategy and as a result, the Seleucids lost. In short, one may object to the application of a modern theoretical concept to the ancient world, but even if the theory itself is relatively new, the fact that the tactics and strategies used today date back to ancient times shows that game theory can also be applied to ancient wars.

Giriş

Seleukos kralı III. Antiokhos'un Hellas'ta Roma'ya karşı yürüttüğü mücadelenin sonuçsuz kalması birtakım gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Seferin başarısızlığı, kralı Küçük Asia'ya geri çekilmek zorunda bıraktığı gibi Romalıların dikkatlerinin Thrakia ve Ionia topraklarına çevrilmesine neden olmuştur.¹ III. Antiokhos, Romalıların er ya da geç Küçük Asia topraklarını istila edeceklerini anladığında ise emrindeki satraplara haber göndererek onlardan, derhal ordularını Ege kıyılarına göndermelerini talep etmiştir. Ardından da, Roma ordularının Asia'ya geçiş noktalarında stratejik bir mevkide olan Abydos ve Sestos'un güçlendirilmesiyle uğraşmış; bölgeye çok miktarda erzak ve silah yığarak yaklaşmakta olan savaş için hazırlanıp, Rhodos sürgünü Polyksenidas'ı oluşturduğu donanmanın başına geçirmiştir. Bir süre sonra Myonnesos² açıklarında yapılan savaşta Romalılar,

¹ Gelişmeler için bkz. Polyb. XXI. 11-17; Liv. XXXVII. 33-37; App. *Syr.* 23-24; 27-30; Diod. XXIX. 5-9. Livius'a göre (XXXVII. 35. 9-10) savaş, III. Antiokhos'un hatası yüzünden çıkmıştı. Kral, ordularını sadece Ionia ve Aiolia bölgesinden değil, Asia'daki tüm kentlerden çekmeliydi. Gelişmeler için ayrıca bkz. Kaya, 2009: 196-201.

² Savaş hakkında bkz. Dart - Vervae, 2011: 273-274.

Polyksenidas'ın donanmasına ağır bir mağlubiyet yaşattığında denizdeki hakimiyetini kaybeden III. Antiokhos, bir ara Romalılarla antlaşma girişimlerinde bulunsa da bir sonuç alamamıştır. Süvarilerinin Romalıları kuşatabileceği Thyateira'daki ovada bir süre bekledikten sonra başka bir seçeneği kalmadığını anlayınca Phrygios Nehri vadisi boyunca güneybatıya doğru ilerledikten sonra ordugahını Sipylos Dağı yakınlarına taşımıştır. Böyle bir strateji izlemesinin muhtemel sebebi, Sardeis'e giden yolu kontrol altında tutmak isteğidir. Ordugahın³ çevresinde 3 m derinliğinde ve 6 m genişliğinde bir hendek kazdırıp, dışına çifte bir duvar ördürmüştür; bu tahkimatın iç tarafına, düşmanın hendeği kolayca geçmesini engelleyebilecek çok sayıda kulesi olan bir duvar daha inşa ettirmiştir. Kendi iradesi dışında savaşa zorlanmamak ve ani bir saldırıya uğramamak için de askerlerini Phrygios Nehri Romalılarla arasında kalacak şekilde mevzilendirmiştir. Kralın hareketlerini uzaktan izleyen Romalı komutan Gnaeus Domitius ise onu savaşa zorlamak için nehri geçerek III. Antiokhos'a yaklaşık 4 km uzaklıkta bir kamp kurmuştur. Her iki taraf savaştan birkaç gün bekleyince, III. Antiokhos'un hareketsizliğinden cesaretlenen Domitius, kralı savaşa kıskırtmak için elinden geleni yapmıştır.⁴ Savaş öncesi yapılan tüm bu hazırlıklardan hareketle kralın ilk başta bir savunma savaşı yapmayı planladığı, bunun daha güvenli olduğunu düşünmüş olabileceği kuvvetle muhtemeldir.

Romalıların ilerlediğini gören kral, Galatyalılardan oluşan ve aralarında bir Skythia kabilesi olan Δίοι ve diğer kabilelerin atlı okçularının yer aldığı 1.000 kişilik süvari gücünü düzensiz bir şekilde nehri geçen Romalıların öncü birlikleri üzerine göndermiştir. Herhangi bir saldırı beklemeyen Romalılar, bu birliklerin aniden ortaya çıkmaları karşısında ne yapacaklarını bilememişlerdir. Öyle ki at üzerinde oldukça isabetli bir şekilde nişan alabilen Δίοι okçuları, Romalılara göre hızları ve çeviklikleriyle daha ön plandadır. Keşif, takip, düşman mevzilerini taciz etme gibi stratejik görevler üstlenebilen bu birliğin tek yapması gereken şey güvenli bir mesafeden Romalıları ok yağmuruna tutmak olmuştur. Öyle ki etkili saldırılarla Romalıların öncü birliklerini iyice yıpratmışlardır. Bu ortamda Roma güçleri tamamen imha edilmek üzereyken, yakındaki Roma kampından takviye güçlerin gelmesi durumu Romalıların lehine değiştirmiştir. Böylece Seleukos kralının birlikleri daha fazla mukavemet gösterememiş; nehir kıyısı boyunca geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Hatta birçoğu daha nehri geçmeden Romalılar tarafından öldürülmüştür. İlk çarpışma bu şekilde başlamıştır. Roma güçlerini sınamak dışında -olasılıkla keşif amaçlı- kralın bu ilk saldırıyla pek bir şey elde edemediği anlaşılmaktadır. Öte yandan tüm gücünü sevk etmemesi nehri geçerek Romalılara saldırma niyetinin olmadığını da göstermektedir. Zira bu karşılaşmanın ardından hiçbir şey yapmadan tarafların nehir aralarında kalacak şekilde iki gün beklemesi bu çıkarımı doğrulamaktadır. Üçüncü gün Phrygios'u geçen Romalılar hemen bir kamp kurup tahkim etmeye çalışmışlardır. Bu sırada Romalıların nehrin karşısına geçtiğini haber alan III.

³ Krş. Ma, 1999: 117; Doğan, 2007: 79-83; Ermiş - Gündüz Küskü, vd., 2016: 251; Sargın, 2020: 443.

⁴ App. *Syr.* 21; 28; 30; Liv. XXXVII. 9. 6-10; XXXVII. 31. 1-3; XXXVII. 37. 9-11; XXXVII. 38. 2; Iust. XXXI. 8. 1; Cass. Dio XIX. 20.

Antiokhos, yaklaşık 3.000 seçkin piyade ve süvariden oluşan bir kuvveti düşman üzerine göndermiş ancak yine başarılı olamamıştır. Bu beklenmedik saldırıyı püskürtebilen Romalılar, sadece Seleukos güçlerini yenmekle kalmamış aynı zamanda birçoğunu da esir almışlardır. Bu gelişmelerin ardından tarafların dört gün daha birbirlerine saldırmadan beklediği, beşinci gün Romalılar harekete geçse de III. Antiokhos'un yine doğrudan bir temastan kaçınıp onları uzaktan izlemeyi tercih ettiği anlaşılmaktadır. Hatta kralın bu tavrı Romalıların kamplarını düşmana daha yakın bir yere taşımalarına fırsat vermiştir.⁵ Anlaşılan o ki tüm gücüyle düşmana doğrudan saldırmak yerine beklemek Seleukosların seçkin askerlerinin bir kısmının hemen savaş öncesinde yitirilmesine sebep olmuştur. Bunun da Seleukos kralı için kritik bir taktiksel hata olduğu söylenebilir.

Romalıların amacının kış bastırmadan önce Seleukos tehdidini sonlandırmak olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü savaş uzadığında birliklerin çadırlarda kalması ya da korunaklı bir yere çekilerek yaz gelene kadar beklemeleri gerekecektir. Havaların soğumaya başlaması ve düşman topraklarında erzak toplamanın zorluğu dikkate alındığında beklemek pek mantıklı değildir. Bu yüzden birliklerin çoğunun bir an önce harekete geçilmesini istediği bilinmektedir. Dolayısıyla Romalılar, Seleukos kampı hakkında gerekli bilgileri edindikten sonra savaş düzeni almaya başlayınca, düşmana göre sayıca üstün olan III. Antiokhos birliklerinin cesaretini kırmamak ve Romalıların zafer ümidini artırmamak adına kuvvetlerini ordugahtan çıkarmış, meydan okumayı kabul etmiştir.⁶

Asker Sayıları

Magnesia Savaşı'nı oyun teorisi bağlamında ele alabilmek için öncelikle tarafların savaş esnasındaki taktik ve stratejilerinin anlaşılması, asker sayıları ile savaş düzenlerinin incelenmesi gerekmektedir. Livius ve Appianos -bazı noktalarda birbirlerinden farklı bilgiler vermekle birlikte- anlatılarında savaşa dair önemli ipuçları sunmaktadırlar. Aktardıkları bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla Roma ordusu asker ve silah bakımından hemen hemen tek tiptir. Livius'un bildirdiğine göre Roma savaş hattının merkezinde, iki Roma *legionu* ile Romanın müttefikleri ve Latinlerden oluşan iki birlik vardır. Söz konusu birliklerin her biri 5.400 kişiden meydana gelmektedir. Roma güçleri merkezde, diğerleri ise kanatlarda konuşlandırılmıştır. Savaşta ön hattı *hastati* oluşturmakta, onlardan sonra Roma savaş düzeninin⁷ bir gereği olarak *princeps* ve *trarii* sıralanmaktadır. *Legiolar* saldırı ve savunma konusunda oldukça esnekler. Her ne kadar Seleukos kralının sayıları – 54 tane- ve boyutları bakımından büyük olan Hindistan fillerine⁸ karşı koyamayacakları

⁵ Liv. XXXVII. 38. 1-9; Bar-Kochva, 1976: 51.

⁶ Liv. XXXVII. 37. 5; XXXVII. 39. 3-11; App. *Syr.* 31.

⁷ Ayrıca bkz. Polyb. VI. 21. 7-9; VI. 26. 3-9.

⁸ Fillerle sefer sırasında iyi bakılması gerekiyordu. Bir fil günde 100 kilogramın üzerinde yem tüketebilir, litrelerce su içebilirdi. Bu yüzden orduya eşlik eden filler, lojistik ve mali açıdan büyük zorluklar yaratabiliyordu. Yiyeceğin ve suyun temin edilemediği sefer güzergahları ise fillerle yürüyen ordu için büyük bir yükü. Dolayısıyla sayılarının azalmasını engellemek ve iyi beslenmelerini sağlamak gibi temel kaygılar tam bir lojistik kabusa dönüşmüştü (Kistler, 2006: 110-111). Aslında Seleukosların çağın askeri tarihine ve tekniklerine yaptıkları tek büyük katkı, Hindistan'dan temin ettikleri filleri etkili bir şekilde kullanmalarıydı (Austin,

açık olsa da *triarinin* arkası tedbiren 16 adet Kuzey Afrika fili ile desteklenmiştir. Sağ kanatta, Pergamon kralı II. Eumenes'in yardımcı birlikleri ve bir miktar Akhaialı *caetrati* olmak üzere toplamda 3.000 piyade yer almıştır. Bunların hemen yanına da 800'ü II. Eumenes'in ve geri kalanı da muhtemelen *legiolara* mensup Romalılardan olmak üzere 3.000 kadar süvari yerleştirilmiştir. Ayrıca 500 kişilik Tralleis ve 500 kişilik Kretelilerden oluşan bir güç bu kanadın dışında konumlanmıştır. Roma ordusunun sol kanadı, Phrygios Nehri tarafından sınırlanmaktadır. Nehir, Romalılara doğal bir koruma sağlasa da tedbiren burada dört süvari – yaklaşık 120 kişi- bölüğü daha mevzilenmiştir. Tüm bunlara ek olarak Makedonlular ve Thrakialılardan oluşan 2.000 kişilik çoğu hafif piyadelerden oluşan bir kuvvet de Roma kampını korumak için bırakılmıştır.⁹

Roma ordusunun savaş alanındaki dizilimiyle ilgili olarak Appianos ordunun toplamda 30.000 kişiden oluştuğunu vurgularken, Livius gibi detay vermeden, 10.000 Romalı *legionun* sol kanadı tuttuğunu, yanlarında 10.000 kişiden oluşan Latin müttefiklerden oluşan bir kuvvetin bulunduğunu ve safların üç sıra şeklinde düzenlendiğini belirtmektedir. Yine aktardığına göre sol kanatta, II. Eumenes'in birlikleri yaklaşık 3.000 Akhaia *peltastae* ile Latinlerin yanında konuşlandırılmıştır. Sağ kanadı ise Romalılara, Latinlere ve II. Eumenes'e ait sayıları toplamda 3.000'i geçmeyen süvariler oluşturmuştur. Süvarilerin arasına da çok sayıda hafif silahlı asker ve okçu yerleştirilmiştir. Gnaeus Domitius'un emrinde dört süvari birliğinden oluşan bir güç vardır. Roma ordusunun sağ kanadının komutasını Domitius, sol kanadı II. Eumenes ve merkezin komutasını *consul* Lucilius Cornelius Scipio almıştır. Sayıları az ve cüsse bakımından küçük oldukları için Afrika fillerinin kralinkiler karşısında etkili olamayacakları düşünüldüğünden hepsi arkaya yerleştirilmiştir.¹⁰ Romalıların savaş alanındaki yerleşik düzeni 3 km genişliğindedir.¹¹ Tüm bu detaylar dikkate alındığında, Livius'un ve Appianos'un Roma ordusuyla ilgili anlatılarının hemen hemen örtüştüğü söylenebilir. Bazı durumlarda Livius'un anlatısı daha detaylıken, Appianos birliklerin getirildiği yerler, sayıları ve fil miktarları bakımından genel bir tablo çizmiştir.

Birçok ulustan meydana gelen, askerleri ve teçhizatları bakımından çeşitlilik gösteren Seleukos ordusu hakkında Livius daha detaylı bilgiler sunmaktadır. Buna göre ordunun en güçlü unsuru 16.000 piyadeden oluşan Makedon *phalanx*, savaş hattının merkezinde konuşlandırılmıştır. Bunlar her biri 1.600 kişi olacak şekilde 10 bölüğe ayrılmış, bölükler de her birinde 50

2001: 98). Hellenistik ordularda bu tür olağan dışı birliklerin kullanılmasıyla yeni bir silah keşfetmenin amaçlandığı ve silahlanma yarışı olarak değerlendirildiği görüşü için bkz. Trautmann, 2015: 217; 226.

⁹ Liv. XXXVII. 39. 7-13; Kınacı, 2021: 304; Wrightson, 2022: 121.

¹⁰ App. *Syr.* 31. Plutarkhos'ta hafif zırhlı birlikler, süvariler ve *phalanx* hakkında ilginç bir vücut metaforu bulunmaktadır. Buna göre hafif zırhlı birlikler insanın ellerine, süvariler ayaklara, *phalanx* göğüs ve göğüs kafesine, general de başa benzetilmektedir (Bkz. Plut. *Pel.* II. 1). Nasıl organlar arasındaki uyum hayatın dengesi ve devamı için önemliyse, süvariler, *phalanx* ve hafif zırhlı birlikler arasındaki uyum da savaşların kazanılması ve asker kayıplarının önlenmesinde o derece önemlidir.

¹¹ Bar-Kochva, 1976: 166.

adam olacak şekilde 32 sıra derinliğinde düzenlenerek her bölüğün yanına iki fil -toplamda 22- yerleştirilmiştir. Aslında fillerin *phalanx* boyunca saldırı mı yoksa savunma amaçlı mı bu şekilde konuşlandırıldığı bilinmemektedir. Buna rağmen fillerin cüsseleri ve güçleriyle savunmada yer alabildikleri, uzun büyük dişleriyle insanları parçalayabildikleri ve hatta kocaman ayakları ile insanları ezip hortumlarını düşmanı yakalamak için kullanabildikleri bilinmektedir. Devasa boyutlarda olan bu hayvanlar oldukça dikkat çekicidir ki sırtlarındaki ahşap kulelerde sürücüye ek olarak *sarissa*, ok ya da cirit kullanan dört adam¹² daha vardır. Kaynaklar fillerle güçlendirilmiş *phalanx*ın adeta bir sur gibi olduğunu ve karşıdan bakıldığında korku¹³ uyandırdığını ifade etmektedir. Bu noktada fillerin büyüklükleri ve görüntüleri ile onları ilk defa gören düşmanda psikolojik bir baskı yaratmış olduğu söylenebilir. Öte yandan *phalanx*ın sağ kanadında, 3.000 *κατάφρακτοι* (ağır zırhlı süvari) ile savaşçılıkları ile ün salmış 1.500 Galat piyadesi konuşlandırıldığı bildirilmektedir. Aşağıda görüleceği üzere *phalanx*ın Roma hattına saldıramadığı dikkate alınır Galatların birincil işlevinin *phalanx*ın savunmasız kanatlarını korumak olduğu varsayılabilir. Galatların şiddete alışkın olmaları onlara savaş alanında psikolojik üstünlük sağlamış olabilir. Her halükârda onlar vahşilikleri ve ağır silahlarıyla ana savaş hattının bir parçasını oluşturmuşlardır. Bu birlikler, sayıları 1.000 kadar olan *ἄγχιμα* adı verilen seçkin süvari birliği tarafından desteklenmiştir. Onların hemen yakınına ihtiyaç halinde kullanılmak üzere 16 fil yerleştirilmiştir. Ardından, taşıdıkları kalkan türünden dolayı *ἀργυράοισιδες* olarak adlandırılan kraliyet birlikleri; 1.200 kişilik *ἄδοι* atlı okçu birliği, yarısı Kreteli yarısı Tralleisli - büyük ihtimalle sapanlar ve ciritlerle silahlanmışlardır- olmak üzere 3.000 hafif piyade; bunların yakınında Seleukos yardımcı birlikleri arasında en büyüklerinden biri olan 2.500 Mysialı okçu; Kreteli sapanlılar ve Elymais okçularından oluşan 4.000 kişilik karma bir kuvvet yer almıştır. *Phalanx*ın sol kanadında 1.500 Galat piyadesi ve onlarınkine benzer silahlara sahip olan - kral IV. Ariarathes tarafından gönderilen- 2.000 Kappadokialı vardır. Bu askeri destek, Kappadokia Krallığı'nın Seleukosların bir müttefiki olarak savaşta taraf olduğunu göstermektedir. Bu birlikler savaş hattında *phalanx*ın kanatlarını savunmak üzere görev yapmışlardır. Onları, her türlü yardımcı birliği içinde barındıran 2.700 kişilik bir kuvvet takip etmiştir. Bu karma kuvvetlerin kimlikleri bilinmemektedir ancak savaş hattının bir parçası olmaları onların da Seleukosların boyunduruğu altındaki halklardan olduklarını düşündürmektedir. Daha sonra 3.000 *κατάφρακτοι* ve kralın çoğunlukla Syrialılar, Phrygialılar ve Lydialılardan oluşan 1.000 kişilik süvarileri gelmektedir. Bu süvari gücünün önünde tırpanlı savaş arabaları ile develer vardır. Develeri ustalıkla kullanan Arabialı okçular, dar ağızlı kılıçlar taşımaktadırlar. Develerin sırtında yüksekte savaşmaları onlara yakın dövüşte avantaj sağlamış olabilir. Aynı şekilde develere savaşta yer vererek, develere aşına olmayan düşman atlarının korkutularak süvari hücumunun engellenmeye çalışılmak istenmesi ihtimaller arasındadır. Arabialı okçular, *ἄδοι* atlı okçularına benzer şekilde hareketli saldırı birimleri olarak görev

¹² Filin üzerinde kaç kişi bulunduğu ve ne tür silahlar kullandıklarına dair ayrıca bkz. Strab. XV. 1. 52; Bannikov - Popov, 2013: 1208.

¹³ Ayrıca bkz. Polyain. *Strat.* VIII. 23. 5.

yapmış olmalıdırlar. Bunların dışında, sağ kanattakine benzer şekilde Tarentiniler, 2.500 Galat atlısı -kılıç, mızrak, cirit kullanabilen atlılar olasılıkla düşman mevzilerini taciz etmekle görevlendirilmişlerdir- 1.000 Neokretes, benzer şekilde silahlanmış 1.500 Kariyalı ve Kilikalı, 1.500 Tralleisli; Psidialı, Pamphyialı ve Lykialılardan oluşan 4.000 *caetrati*¹⁴ yerleştirilmiştir. Bunlardan sonra da Kretelilerden ve Elymailerden oluşan yardımcı birlikler (sapancılar ve okçular) vardır ki bunların hemen yakınında 16 fil konumlandırılmıştır.¹⁵ Şüphesiz silahların hafifliği savaşta askerlere hızlı ve rahat bir şekilde hareket sağlarken, ok ve sapan mermileri ölümcül yaralar açmıştır. Her iki kanada ve merkeze, ana savaş hattının entegre bir parçası olacak şekilde konuşlandırılan filler ise Roma savaş düzeninin bozulmasında caydırıcı bir güç olarak kullanılmak istenmiştir. Livius, tırpanlı savaş arabalarının, çarpışmanın gidişatında oynadığı kritik role rağmen sayıları hakkında bilgi vermemektedir. Diğer yandan Livius'un anlatısında Seleukos ordusunun büyüklüğüne- en az 60.000 kişi- yapılan bir vurgu dikkati çekmektedir. Bu durum Livius'un neden detaylı bilgi verme ihtiyacı hissettiği sorusunu gündeme getirmektedir. Muhtemelen söz konusu vurgunun arka planında Livius'un Romalıların devasa bir ordu karşısında imkânsız gibi görünen bir zafer kazandıklarını gösterme niyeti yatıyor olabilir. Yine de *phalanx* her iki kanadında farklı türden birliklerin yerleştirildiğinin vurgulanması, savunmanın güçlendirilirken savaş hattında boşluklar oluşmasının engellenmeye çalışıldığını gösterir niteliktedir.¹⁶ III. Antiokhos'un, Seleukos ordusundaki farklı birlikleri birbirini destekler şekilde koordineli olarak savaş alanında kullanmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Burada, savaş hattındaki birliklerin zayıf yanları güçlü birliklerle takviye edilerek etkinlik en üst seviyeye çıkarılmak istenmiştir. Kralın bu hamlesi bir anlamda müşterek harekate karşılık gelmektedir.¹⁷

Appianos da Livius'unkiler kadar kesin olmamakla birlikte asker sayıları ve birliklerin savaş alanındaki dizilişleri hakkında benzer bilgiler vermektedir. O, *phalanx* konumu ve sayıları konusunda Livius'la hem fikirdir. Appianos, Seleukos ordusunun toplamda 70.000 kişi olduğunu belirtirken, Livius'tan farklı olarak, her bölüğün yanında 22 filin bulunduğunu aktarmaktadır. Fillerin toplam sayısı dikkate alınırsa bu sayı abartılı görünmektedir. Livius gibi süvarilerin sayıları hakkında detaylı bilgi vermeden, onların her iki kanata eşit bir şekilde yerleştirildiğini belirtmektedir. Bu bilgilerden hareketle antik dönemde süvarilerin en yaygın konuşlanma yeri olarak savaş hattının yan taraflarının seçildiği söylenebilir. Yine ἀγῆρα ve ἀργυράσπιδες¹⁸ birliklerinin de bulunduğunu kaydeden Appianos, anlatısında Seleukos kralını

¹⁴ Kalkan ve ciritle donanmış hafif çatışma birliği olarak düşünülebilir.

¹⁵ Liv. XXXVII. 40. 1-14. Ayrıca bkz. Cass. Dio XIX. 20; Diod. XVII. 88. 1; Arslan, 2000: 95. Seleukos kralı III. Antiokhos'un Magnesia Savaşı'ndaki ordusunun beklenenden daha az sayıda olduğu görüşü ve sebepleri için bkz. Grainger, 2002: 317.

¹⁶ Rakiple savaşırken en büyük tehlike *phalanx* korunmasız kanatlarına saldırı ihtimalidir. Bu durum kanatların ve cephe arkasının süvari, hafif piyade gibi esnek birliklerle korunması ihtiyacını doğurmuştur. Uygulama zamanla savaşın standart bir özelliği haline gelmiştir. Seleukoslar askeri sistem içindeki her bir unsuru birbirine entegre ederek, münferit birlikler arasındaki savaş alanı koordinasyonunu sağlamışlardır (Gerrard, 2020: 162-163; 202).

¹⁷ Ayrıca bkz. Wrightson, 2019: 4 vd.

¹⁸ Argyraspides hakkında detaylı bilgi için bkz. Sekunda, 1994: 14.

eleştirmektedir. Bildirdiğine göre, III. Antiokhos iyi eğitilmiş *phalanx*ına güvenmeyip ön kısma süvarilerini yerleştirerek büyük bir hata yapmıştır ki bu taktik ona göre kralın askeri deneyimsizliğini göstermektedir. Bu anekdota rağmen her iki yazar, tırpanlı savaş arabalarının ve develerin savaş hattının önüne yerleştirildikleri konusunda aynı fikirdirler. Appianos, Livius gibi farklı bölgelerden gelen sapancaların, okçuların, ciritçilerin ve *peltastaein* Seleukos ordusunda yer aldığını bildirmekle birlikte sayılarından açıkça bahsetmemektedir.¹⁹ Olasılıkla bu birlikler uzaktan güçlü saldırılar yaparak süvarilerin, piyadelerin, savaş arabalarının ya da fillerin yıpratılmasında kilit bir rol üstlenmişlerdir.

Roma ve Seleukos güçleri, sonunda, MÖ 190 yılının Aralık ayında, Magnesia Savaşı'nda karşı karşıya gelmişlerdir. Bar-Kochva, Kromayer'in²⁰ rekonstrüksiyonundan hareketle savaşın yeri ile ilgili olarak Smyrna'dan Sardeis'e giden ana yolun yakınında, Magnesia'nın kuzeydoğusundaki Phrygios (Kum Çayı?) ve Hermos (Gediz) nehirleri arasındaki düzlüğe işaret etmektedir.²¹ Livius'un savaşın hemen öncesine dair aktardığı bilgilerde, III. Antiokhos'un kampının başta Thyateira (Akhisar) civarında olduğu ve bir süre sonra Phrygios Nehri'nin geçilerek kampın Sipylos yakınlarındaki Magnesia'ya taşındığı belirtilmekte; hatta kralın Thyateira yakınlarında olduğunu düşünen *consul*'ün başta Hyrkania Ovası'na indiği, III. Antiokhos'un bölgeden ayrıldığını öğrendiğinde Phrygios Nehri'nin batı yakası boyunca kralı takip ettiği ve Seleukoslardan yaklaşık 7 km uzakta kamp kurduğu, kralın savaşa bir türlü girmemesi üzerine Romalıların nehri geçtikleri vurgulanmaktadır.²² Bununla ilgili olarak Appianos da benzer şekilde Seleukos kralının, ordusunu Thyateira Ovası'nda topladığını ve bir süre sonra da ordugahını düşmanla arasında Phrygios Nehri kalacak şekilde Sipylos Dağı'na taşıdığını bildirmektedir.²³ Bu durumda, ilk etapta Seleukos kralının Akhisar Ovası'nda kampını kurduğu ve oradan ayrılarak güneye Sipylos Dağı civarına çekildiği; Romalıların da kralı takip etmek için Akhisar Ovası boyunca, Kum Çayı sollarında kalacak şekilde güneye inen güzergahı kullandıkları açıktır. Bu durumda eğer Kromayer'in rekonstrüksiyonu doğru kabul edilirse savaşın yeri konusunda bir problem ortaya çıkmaktadır. Çünkü Seleukos kralının ordugahının olduğu Sipylos Dağı yakınlarındaki Magnesia'ya kuzeyden ancak Hermos (Gediz) Nehri geçilerek ulaşılmaktadır. Yani Sipylos Dağı referans alındığında, iddia edildiği gibi savaşın Phrygios ve Hermos nehirleri arasındaki düzlükte değil de başka bir yerde olma ihtimali belirmektedir. Bir noktada Phrygios, Hermos Nehri ile karıştırılmış olabilir. Eğer gerçek, ileri sürüldüğü gibiyse çarpışmaların meydana geldiği alan, Kromayer'in aksine, aşağıdaki haritada gösterildiği gibi Hermos Nehri ile Sipylos Dağı arasındaki bölgede aranmalıdır.

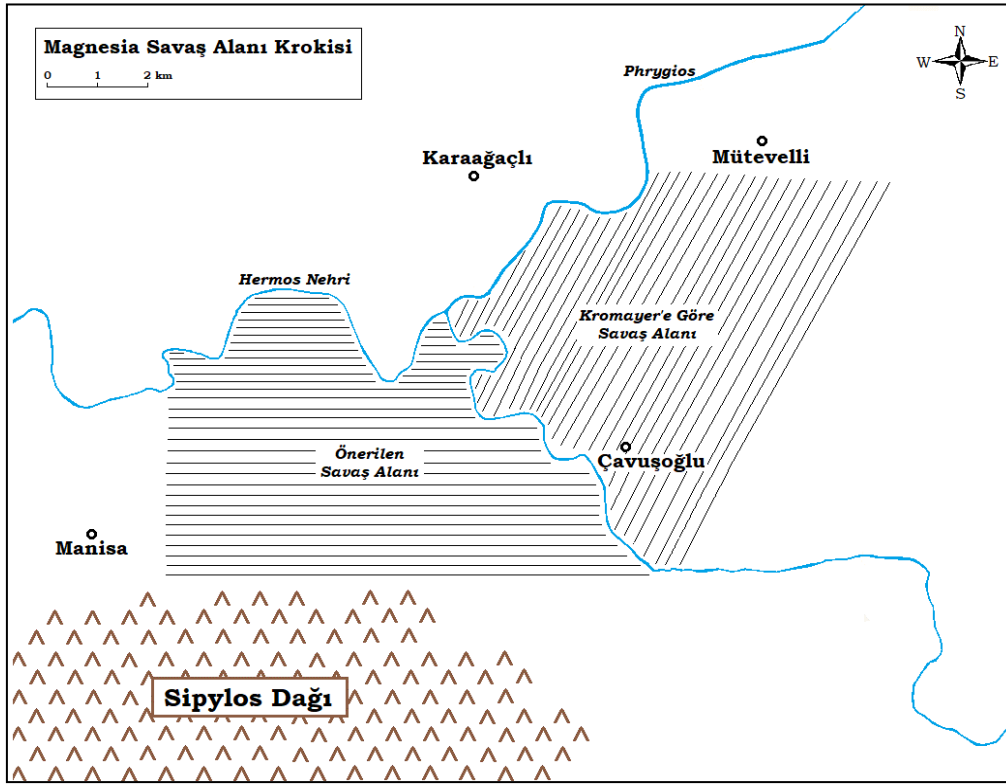
¹⁹ App. *Syr.* 32.

²⁰ Kromayer, 1907: 163-179; Kromayer – Georg, 1922: 43-46; Levha 9, Harita 8.

²¹ Bar-Kochva, 1976: 164-165; Grainger, 2002: 314.

²² Liv. XXXVII. 37. 6;9-10; 38. 2-3; 5-6.

²³ App. *Syr.* 30.

Harita 1: Magnesia Savaş Alanı Önerisi

Magnesia Savaşı

Antik kaynaklarda Magnesia Savaşı'nın²⁴ seyrine dair bilgiler, bazı belirsizliklere rağmen, genel olarak nettir. Ordunun sağ kanadında konuşlanmış olan süvarilerin komutasını alan III. Antiokhos, sol kanattaki süvarilerin idaresini oğlu Seleukos ile kardeşinin oğlu Antipatros'a vermiştir. Merkez kuvvetlerini de danışmanı ve komutanı Myndis, sağ kolu ve yardımcısı Zeuksidos, üvey kardeşi ve fillerden sorumlu olan Philippos arasında paylaşmıştır. Myndis ve Zeuksidos öndeki avcı erlerinin (προμάχοι), Philippos ise *phalanx*ın komutasını üstlenmiştir. Savaş günü sabahı hava sisli olduğundan görüş mesafesi oldukça düşmüştür. Çiseleyen yağmurun ilerlemeyi ve hedefe saldırmayı zorlaştırdığı anlaşılmaktadır. Hava faktörü Seleukos ordusu için bir dezavantajdır. Öyle ki Seleukos ordusunun geniş bir savaş hattına yayıldığı düşünüldüğünde birlikler arasında iletişim kurmak güçleşmiş; yayların, sapanların, mızrakların²⁵ kayışları yağmurdan zarar görmüştür. Romalılar ise bu koşullardan pek etkilememişlerdir. Çünkü Romalıların savaş hattı Seleukoslara göre daha kısadır ve ordunun neredeyse tamamı ağır zırhlı olduğundan yağmur onların silahlarına zarar vermemiştir.

²⁴ 19. yüzyılda Carl Humann ve Alexander Conze liderliğinde Pergamon akropolisinde gerçekleştirilen kazılarda büyük olasılıkla Magnesia Savaşı'nı tasvir ettiği düşünülen, Hellenistik döneme ait küçük bronz bir levha bulunmuştur. Levha antik dönemdeki bir savaş sahnesinin günümüze ulaşan nadir örneğidir. Levhada, II. Eumenes'in Roma halkına sağladığı askeri yardım işlenmiştir (Taylor, 2016: 81-83, 88-89). Ayrıca bkz. Conze, 1913: 251.

²⁵ Seleukos ordusunda kullanılan savaş aletleri ve teçhizatlar hakkında detaylı bilgi için bkz. Du Plessis, 2022.

III. Antiokhos, savaş hattının hemen önüne dört atlı tırpanlı savaş arabalarını yerleştirmiştir. Bu taktiğin sebebi, hareket gücü, hızı ve keskin tırpanlarıyla düşman saflarını savaşın hemen başında darmadağın etmek istemesidir. Tırpanların keskinliği ve gücü öylesine fazladır ki karşısına her kim çıkarsa kolayca parçalayabileceklerdir. Bu arabalar, mızraklar ve saldırı silahları²⁶ ile donatılmıştır. Bu yüzden kralın ilk hamlesi tırpanlı savaş arabalarıyla hücumla geçmek olmuştur. Tırpanlı savaş arabalarının ön tarafta konumlandırıldığını gören II. Eumenes'in ilk etapta manzara karşısında korkuya kapıldığı ancak tecrübelerine güvenip, okçulara, sapanlılara, cirit atıcılarına ve diğer hafif silahlı birliklere bir süvari bölüğüyle ilerleyerek mümkünse dağınık bir şekilde ve aynı anda her taraftan savaş arabalarının atlarına saldırmalarını emrettiği anlaşılmaktadır. II. Eumenes'in amacı, atları yaralayarak, tırpanlı savaş arabalarının ilerlemesine engel olmaktır. Neticede düşmanı püskürtme noktasında hafif birliklerin taktiksel kullanımının son derece başarılı olduğu bir manevra gerçekleştirilmiş; savaş arabaları tam olarak hızlanmadan – zarar verecek aşamaya gelmeden- Tralleisliler ve Kreteliler tarafından ok ve sapan mermisi yağmuruna tutulmuştur. Hafif silahlı birliklerin saldırılarıyla yaralanan atların yönlerini bir anda Seleukos saflarına çevirmeleri büyük bir panik yaratmıştır. Tırpanlı savaş arabalarının yol açtığı kıyım, arkadaşlarının parçalara ayrıldığını gören Seleukos askerleri üzerinde olumsuz bir etki yaratmış olmalıdır. Arabaların üzerlerine geldiğini gören hafif ve ağır zırhlı piyadeler ve develer korkuyla sağa sola kaçışmaya başladığından develerin üzerindeki Arabialı okçular büyük ihtimalle savaşta aktif bir rol üstlenememişlerdir. Böylece bağırsımlar eşliğinde orduda kısa süreli bir kargaşa baş göstermiştir. Buna rağmen kral çok geçmeden birliklerini toparlamayı başarmış; bu kez savaş arabaları olmadan, düşman üzerine sağ ve sol kanattan aynı anda bir hücum başlatmıştır.²⁷ Anlaşıldığı gibi II. Eumenes'in bu hamlesi bir ön saldırı değildir. Düşmana nihai bir darbe indirmek için tasarlandığı açıktır. Hızlı harekete geçmesi ve saldırıya nasıl karşı koyacağını bilmesi onu tırpanlı savaş arabalarının yok ediciliğine karşı korumuştur.

Bulunduğu kanatta avantajı ele geçiren II. Eumenes, bu kez idaresindeki süvarilerle, Galatyalı, Kappadokyalı ve paralı askerlerden oluşan birliğe yönelmiştir. Roma güçleri onların yanına ulaştığında söz konusu destek kuvvetleri zaten savaş arabaları yüzünden dağınık halde olduğundan ilk hücumla dayanamayıp bozguna uğramışlardır. Bu ortamda saldırıdan kaçmayı başaranlar olsa bile zırhları ve silahları geri çekilmelerine engel olduğundan ağır zırhlı birliklerin çoğu Romalılar tarafından öldürülmüştür. Sadece bir kısmı kampa geri çekilebilmiştir. Böylece III. Antiokhos'un sol kanadı tamamen çökmüş, Seleukos ordusundaki dehşet hali merkezde konuşlandırılmış olan Makedonia *phalanx*'na da sıçramıştır. Öyle ki karışıklık içindeki saflar yüzünden Makedonlular *sarissa*²⁸ denilen uzun mızraklarını

²⁶ Krş. Ksen. *Kyr.* VI. 1. 29.

²⁷ Iust. XXXI. 8. 5; Liv. XXXVII. 39. 1-12; 40. 1-14; 41. 1-12; App. *Syr.* 33; Cass. Dio XIX. 20; Adcock, 1957: 47; Kinacı, 2021: 304. Tırpanlı savaş arabalarının yıkıcı etkisi hakkında ayrıca bkz. Diod. XVII. 58. 5; Lucr. III. 642-656.

²⁸ Kullanan kişiye geniş bir saldırı menzili sağlayan *sarissa*'nın en erken kullanımı hakkında bkz. Anson, 2010: 51 vd.

bile kullanamamışlardır. Çünkü *sarissa*, savaşta *phalanx* gibi sıkışık bir düzende kullanıldığında etkilidir. Düşmanla aralarındaki mesafeyi koruyamayan askerlerin tek seçenekleri ellerindeki *sarissaları* bırakıp, kısa kılıçlara sarılmak olmuştur. Dolayısıyla Roma *legioları* saldırı korkusu olmadan *phalanx* karşısında avantajlı hale geldiğinden ilerleyişleri kolaylaşmış, attıkları ciritlerle Seleukosların merkezindeki birlikleri geri çekilmeye zorlamışlardır. Bu aşamada, bölükler arasına yerleştirilmiş filler bile etkisiz kalmıştır. Çünkü fillerin yanlarından geçen Romalılar, ciritle ya da kılıçla onları yaralamış, öldürülmeleri zor olsalar da aldıkları darbeler ve kesikler onları kolayca paniğe sevk etmiştir. Romalı komutan Gnaeus Domitius ise emrindeki süvarilerle *phalanx* ağır bir kuşatma altına alabilmeyi başarmıştır. Kuşatma altındaki askerler yerlerinden kıpırdayamamalarına rağmen mızraklarını hem Romalılara doğrultup onları göğüs göğse çarpışmaya davet etmiş hem de düzenlerini korumaya çalışmışlardır. Bir arada kaldıkları sürece zarar görmeleri neredeyse imkânsız olduğundan, Romalılar bu savunma düzenine yaklaşmamışlardır. Romalılar karşılarındaki deneyimli askerlerden çekindiklerinden *phalanx* en savunmasız oldukları yan ve arka taraftan saldırmayı denemişlerdir. Ayrıca uzaktan, ok ve cirit atarak *phalanx* dağıtmaya çalışmışlardır. Sonunda hem dost hem de düşmanlar için tehlikeli hale gelmiş olan fillerin de etkisiyle *phalanx* daha fazla dayanamamış, askerler kaçmaya başlamışlardır.²⁹ Manevra kabiliyeti düşük olan *phalanx*ın esasen diğer birimler tarafından desteklenmediği sürece en iyi performansını gösteremediği bilinmektedir. Savaş esnasında diğer yardımcı birliklerin desteğinden yoksun kalmaları nedeniyle düzenlerinin bozulduğu söylenebilir.³⁰

Tüm bunlar yaşanırken, komutasındaki kuvvetlerle sağ kanatta bulunan III. Antiokhos, Romalıların nehir tarafında az sayıda bir güç bıraktıklarını fark etmiştir. Kralın muhtemelen amacı, Roma hattının kanatlarının arkasına sızmadır. Bu fırsatı değerlendirmek isteyen kral, emrindeki ağır zırhlı süvariler ve yardımcı birliklerle sağ kanattan nehir yönüne doğru ağır bir saldırı başlatmıştır. Hatta Romalıların nehir etrafındaki kanadını kuşatarak Roma hattında bir gedik açmayı dahi başarabilmiş, önüne çıkanları Roma kampına geri püskürtünceye kadar ilerleyişini sürdürmüştür. Kampın koruması emrinde 2.000 kişilik bir güç bulunan, *tribunus militum* olan Marcus Aemilius'dadır. Romalıların kaçtıklarını gören komutan bu kalabalık güruhu durdurarak azarlamıştır. Savaşa dönmezlerse öldürüleceklerini ve kendi ordugahlarının onlara düşmanından daha düşman olacağını belirtmiştir. Bir taraftan da kendi adamlarına emirlerine uymayan kaçakların kılıçtan geçirilmesi ve düşman üzerine doğru kovalanması için bir işaret vermiştir. Böylece telaşa kapılan ve iki ateş arasında kalan askerler korkudan geri dönüp savaşa devam etmişlerdir. Marcus Aemilius kaçaklarla uğraştığı sırada, beraberindeki 200 süvariyle II. Eumenes'in kardeşi Attalos yardıma gelmiştir. Durumun aleyhine geliştiğine gören, ön ve yan cephelerden saldırıya uğrayan III. Antiokhos kaçmak³¹ zorunda kalmıştır. Bu olaylar olurken Zeuksidos da başka bir taraftan Romalıların siperlerine saldırmış, tahkimatlarını geçip

²⁹ Liv. XXXVII. 42. 1-5; App. *Syr.* 34-35.

³⁰ Wrightson, 2022: 17.

³¹ Seleukos kralı geri çekilen düşmanı savaş alanından çok uzağa kadar takip etmek yerine korunmasız kalan Roma kanadına saldırsaydı taktiği yıkıcı olabilirdi (Gerrard, 2020: 173).

Aemilius fark edip gelene kadar Roma ordugahını yağmalamıştır.³² Savaşın bu aşamasında tarafların hamlelerine ele alındığında Seleukos kralının doğrudan Roma kampına saldırmasının yine taktiksel bir hata olduğu söylenebilir. Kral, Romalıları kamplarında vurup düşmanı şaşkırtarak bir an önce zafer kazanmak niyetiyle hareket etmiş olabilir. Hatta Romalıların zayıf olduklarını düşündüğü taraftan saldırması, kralın düşmanı süvarileriyle arkadan çevirerek onları merkezde konuşlandırılan *phalanx*ına doğru sürmek istemiş olabileceğini düşündürmektedir. Ancak ihtiyatlı davranmadan ilerlemesi ve Romalıların hızlı bir şekilde toparlanması III. Antiokhos'un kalkıştığı süvari hücumunu sonuçsuz bırakmıştır.

III. Antiokhos'un başarısız hücumuyla, sağ ve sol kanatta zafer Romalıların olmuştur. Kralın kaçıışı Seleukos ordusunda çöküşü hızlandırmış; düşmanı ova boyunca takip eden süvariler, yakaladıklarını öldürüp Seleukos kampını yağmalamak üzere ilerlemişlerdir. Seleukos ordusunun merkezini püskürtmeyi başaran Domitius, III. Antiokhos'un kampına kraldan önce ulaşmıştır. Burada at, yük hayvanı, gümüş, altın ve fildişinden değerli eşyaların yanı sıra birçok kişiyi ele geçirmiştir. Savaş alanının diğer taraflarında olup bitenlerden habersiz olan kral, ordugahının ele geçirildiğini anlayınca yenilgiyi kabul edip Sardeis'e çekilmiştir. Oradan da önce Apameia'ya sonra da Syria'ya gitmiştir.³³ Antik yazarlar, Magnesia Savaşı sonrası manzaranın dehşet verici olduğuna dikkat çekmektedirler. Bildirdiklerine göre savaş alanı, insan cesetleri, ölü at ve fil bedenleriyle doludur. Cesetleri soyan ve düşman kampını yağmalayan Romalılar, ganimetin yanı sıra birçok kişiyi de esir almıştır. Livius'un belirttiğine göre Romalıları tarafından 50.000 piyade, 3.000 süvari öldürülmüş; sürücüleriyle birlikte 15 fil ve 1.400 kişi ele geçirilmiştir. Roma tarafındaysa birçok yaralı olmasına rağmen II. Eumenes'in ordusundan 300 piyade ve 24 süvari hayatını kaybetmiştir.³⁴ Appianos, Seleukos kralının kaybının kesin olmamakla birlikte esirler dahil 50.000 olduğunu, fillerden bazılarının öldürüldüğünü ve 15 tanesinin ele geçirildiğini aktarmaktadır. Tıpkı Livius gibi Romalıların kayıplarını az göstererek, 24 süvari ve yaklaşık 300 piyadenin cesedinin bulunduğunu belirtmektedir. Ancak bu bilgiler savaşta sayı bakımından üstünlüğü elinde bulunduran Seleukos ordusu dikkate alındığında gerçekçi görünmemektedir. Romalıların kaybı bildirilenden şüphesiz daha fazla olmalıdır.³⁵

Kısacası III. Antiokhos'un devasa ordusu Magnesia'da yenilmiş, Akdeniz'deki güç dengesi değişmiş, Seleukosların toprakları Roma ve müttefikleri arasında paylaşılmıştır. Magnesia Savaşı, Seleukosların Küçük

³² App. *Syr.* 34-36; Liv. XXXVII. 42. 6-8; XXXVII. 43. 1-5; Cass. Dio XIX. 20; Iust. XXXI. 8. 6; Taylor, 2016: 84.

³³ Liv. XXXVII. 43. 6-11; XXXVII. 44. 3-7; App. *Syr.* 36; Cass. Dio XIX. 20; Frontin. *strat.* IV. 7. 30; Memnon XXVI. 2-3; Eutr. IV. 4. 2.

³⁴ Liv. XXXVII. 44. 1-5.

³⁵ App. *Syr.* 36. Iustinus'a (XXXI. 8. 7) göre de Seleukos ordusundan 50.000 kişi öldürülmüş, 11.000'i esir alınmıştır. Ayrıca bkz. Grainger, 2002: 320-322.

Asia'dan atılmalarının ve devletin çöküşünü başlatırken, Roma'nın da Doğu Akdeniz ve çevresindeki hakimiyetinde bir dönüm noktası olmuştur.³⁶

Magnesia Savaşı ve Oyun Teorisi

Oyun teorisi, karar alıcıların birbirleri arasındaki stratejiler içeren etkileşimlerini konu alan ve bu konuları matematiksel modellerle açıklayan bir disiplin dalıdır.³⁷ Birçok pozitif bilimin yanı sıra iktisat, siyaset bilimi gibi sosyal ve beşerî bilim dallarında uygulama alanı olan oyun teorisi, tarih yazınında kendine sınırlı da olsa yer bulmaktadır. Oyun teorisine ilişkin literatür incelendiğinde, daha çok yakın dönemdeki olayların -Soğuk Savaş gibi- oyun teorisi kapsamında ele alındığı anlaşılmaktadır. Devletlerarası yaşanan anlaşmazlıklar ve çatışmaların çözümünde, devletler oyuncu kabul edilerek stratejileri belirlenmiş; anlaşmazlıkları ve çatışmaları oyun teorisi kapsamında ele alınmıştır.³⁸

Antik dönemdeki bir savaşa böyle bir teorinin uygulanıp uygulanamayacağı merak konusu olabilir. Dahası popüler bir teoriyi tarihsel bir araştırmaya dahil etmek durumunda anakronizm tehlikesi ile karşı karşıya kalmak gibi temel bir sorun da ortaya çıkabilir. Ancak antik kaynakların suskun kaldığı durumlarda alternatif olasılıkların bu gibi teorilerle analiz edilmesi tarihsel boşlukların doldurulmasına katkı sağlayacağı gibi gerçek olana mümkün olduğunca yaklaşılabılır. Hatta tarihsel koşulları değerlendirmek için bir olayın sonucunu olasılıklarla karşılaştırarak süreç daha net anlaşılabilirliği gibi öngörülemez karşı olgular da keşfedilebilecektir. Bu anlamda, antik dönem tarihi için tek ya da birkaç kaynak üzerinden çıkarım yapmak yerine birbirleriyle karşılaştırılabilecek örnekleri ortaya koyarak daha makul bir tablo çizmek mümkündür. Oyun teorisi ile tarihsel gerçeklikler arasındaki farklılıkları ortaya koymak, sebep-sonuç ilişkisinin anlaşılmasını sınırlayan koşullara eleştirel bir bakış açısı sunabilir. Bu doğrultuda oyun teorisinin Magnesia Savaşı'na uygulanmasıyla savaşa ilgili çeşitli senaryoların, stratejilerin, kazançların ve kayıpların saptanmasının mümkün olduğunu ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

Magnesia Savaşı oyun teorisi bağlamında değerlendirildiğinde, bu savaş süreci iki oyunculu ve her bir oyuncu için iki seçeneğe sahip toplam bir dinamik oyun olarak kurgulanabilir. Modelde Romalılar (R) ve Seleukoslar (S) oyunun iki oyuncusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ardışık hareket edilen bu oyunda ilk olarak Romalılar tercihini yapmaktadır. Romalıların hareketini gören Seleukoslar ise bu tercihe yanıt vermektedir. Hem Romalıların hem de Seleukosların savaşa girmek ve savaşa girmemek üzere iki seçeneği vardır. Oyuncuların strateji kümeleri aşağıda matematiksel biçimde gösterilmiştir:

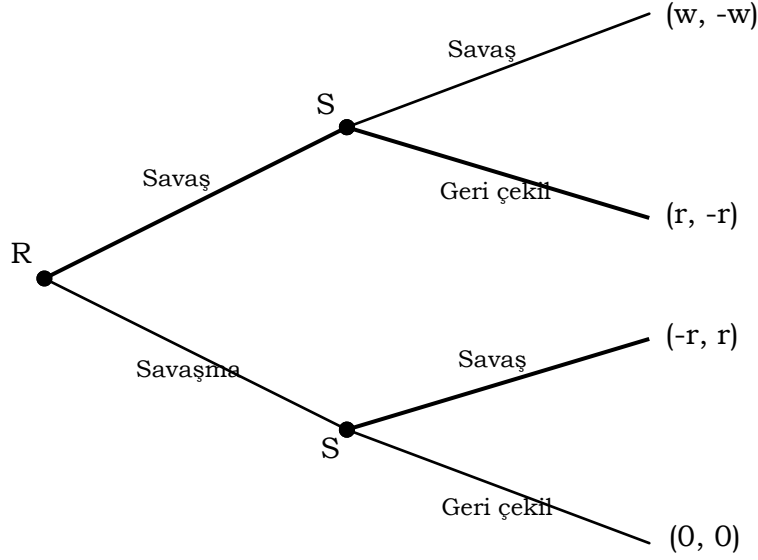
$$S_R = (\text{savaş}, \text{savaşma})$$

$$S_S = ((\text{savaş}, \text{savaş}), (\text{savaş}, \text{geri çekil}), (\text{geri çekil}, \text{savaş}), (\text{geri çekil}, \text{geri çekil}))$$

³⁶ Iust. XXXI. 8. 9; Memnon XXVI. 3; ayrıca bkz. Baronowski, 1991: 461-462; Ma, 1999: 246-248; Üreten, 2005: 203-204; Magie, 2007: 41-42; Benek, 2016: 140-142.

³⁷ Myerson, 1991: 1.

³⁸ Detaylı bilgi için bkz. O'Neill, 1994: 995-1053; Leonard, 1992: 29-76; Erickson, 2019.

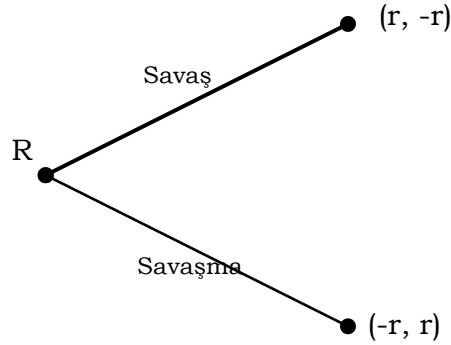
Şekil 1: Modellenen Oyunun Yaygın (Oyun Ağacı) Formda Gösterimi

Oyunun Şekil 1'de bulunan karar ağacı gösteriminde oyuncular, stratejiler ve kazanç/kayıplar açıkça görülmektedir. Buna göre, Magnesia Savaşı'nda Romalıların Seleukoslar karşısında açık bir galibiyeti olduğu bilindiğinden, her iki tarafın savaşa girme kararı sonucunda w pozitif bir sayı olmak üzere Romalılar w , Seleukoslar $-w$ değerinde çıktı elde etmişlerdir. Oyuncuların savaşmama yoluna gitmesi durumunda ise kazanç veya kayıp olmayacağından çıktı 0 olarak belirlenmiştir. İlk oyuncu olan Romalıların savaş kararına karşılık Seleukosların geri çekilmesi durumunun çıktıları belirlenirken, Seleukosların alternatif hamleleri irdelenmiştir. Buna göre, Romalıların ilerleyişi karşısında III. Antiokhos savaşmadan Sardeis'e çekilebilir, Bithynia'ya birtakım tavizler vererek onları birlikte savaşa girmeye ikna edebilir ve şartları kendi lehine çevirebilirdi. Magnesia Savaşı'nın yaşanmadığı bu durumda Romalılar asker kaybetmeksizin nüfuz alanını genişleteceğinden ötürü $r > 0$ değerinde kazanç elde edecekti. Diğer taraftan aynı durumda Seleukoslar savaşı kaybedip daha ağır şartlarla anlaşmak durumunda kalmayacak; geri çekilerek $-r$ değerinde kayba uğrayacaklardı. Geri çekilme durumunda kayıp ve kazanç durumları daha az olduğu varsayıldığından $w > r$ olarak kabul edilmiştir. Romalıların mevcut durumu sürdürüp savaşmama kararı alması sonrası Seleukoslar işgalci olarak topraklarında bulunan Romalılarla savaşmayı tercih ettiği durumda Romalılar nüfuz kaybına uğrayacak ve $-r$ değerinde bir sonuç elde edecekti.

Tam bilgili statik oyunlarda denge çözümü dominant stratejilerin bulunup bulunmayanların elenmesi ile elde edilmektedir. Dinamik oyunlarda ise yaygın form gösterimi üzerinde *geriye doğru çıkarsama (backward induction) yöntemi* ile denge çözümüne ulaşılabilmektedir. Bu yöntemle yapılan analizde

bir oyun ağacının bitiş düğümlerinden başlamak üzere başlangıç düğümüne kadar baskın stratejiler belirlenip sonuca ulaşılmaktadır.³⁹ Söz konusu oyun iki düğümden oluştuğundan, ilk olarak ikinci düğümdeki oyuncu olan Seleukoslar faydasını maksimize eden stratejiyi belirleyecektir. Şekil 1'den de görülebileceği üzere, Romalıların savaş kararı verdiği üstteki düğümde Seleukoslar savaş kararı verirse $-w$, geri çekilirse $-r$ elde edecektir. $-r$ değeri, $-w$ değerinden büyük olduğu için Seleukoslar bu düğümde geri çekilmeyi tercih edecektir. Alttaki düğümde ise, Seleukosların savaş tercihi onlara r kazandırırken, geri çekilme durumunda kazancı 0 olacaktır. Bu yüzden bu düğümde Seleukoslar kararını savaştan yana alacaktır. İkinci düğümlerin çözümü tamamlandıktan sonra Şekil 2'deki ikinci adıma geçilerek çıktı değerleri bir üst adıma taşınmıştır. Bu noktada bulunan tek düğüm olan Romalıların kararı sonucunda Romalılar savaş durumunda r , savaşmama durumunda ise $-r$ elde edecektir.

Dolayısıyla Romalılar savaşmayı tercih edecektir. Oyuncular için dominant stratejilerin kesişme kümesi olan (savaş, (geri çekil, savaş)) strateji setinde çözüme ulaşılmıştır. Buna göre Romalıların savaşmayı, Seleukosların ise Romalıların eyleminin tam tersini seçtiği strateji, şekillerde koyu çizgilerle gösterilmiş olup oyuncuların optimal hareketini göstermektedir ve oyuncular bu çözüm sonucunda $(r, -r)$ kazançlarını elde edeceklerdir.

Şekil 2: Geriye Çıkarsama Yöntemi ile Çözüm (2. Adım)

Statik oyunların yanı sıra dinamik oyunlar da normal formda gösterilebilmektedir. Her iki oyuncunun ikişer hamlesinin bulunduğu eş zamanlı oyunlarda stratejiler de ikişer tane olmakta ve 2×2 matrisinde ifade edilebilmektedir. Ancak sıralı oynanan dinamik oyunlarda ikinci oyuncunun hamle sayısı iki tane olmasına karşın strateji sayısı dört adet olmaktadır. Bu durumda ise normal form gösterimi 2×4 'lük matris şeklinde yer almaktadır. Tablo 1'de gösterilen oyunun normal formunda da *domine edilen stratejilerin elenmesi yöntemi* (iterated elimination of strictly dominated strategies) ile sonuca ulaşılabilmektedir.⁴⁰ Bu yöntemle göre ilk olarak Seleukosların her bir stratejisine karşılık Romalıların optimal cevabı işaretlenmektedir. Tablo 1'de

³⁹ Gibbons, 1992: 57-61.

⁴⁰ Gibbons, 1992: 4-5.

altı çizili çıktı değerleri, rakibin hamlesine verilen en iyi yanıtın sonucunda elde edilen çıktı değerlerini göstermektedir. Örneğin, Seleukosların (savaş, savaş) stratejisine karşılık Romalılar $w > -r$ olduğu için savaş ile cevap verecektir. Seleukosların tüm stratejilerine karşı Romalılardan en iyi cevabı her durumda savaşmak olduğundan -diğer bir deyişle savaşmak savaşmamayı domine ettiğinden-, savaşmama tercihinin yer aldığı ikinci satır silinerek analize devam edilecektir. Romalılardan savaş seçeneğine karşılık Seleukosların en iyi cevabı (geri çekil, savaş) ve (geri çekil, geri çekil) şeklindedir. Tablo 1’de her iki oyuncu için altı çizili olan ve koyu ile gösterilen iki kümede elde edilen denge *alt oyun mükemmel Nash dengesi* olarak isimlendirilmektedir. Geriye doğru çıkarsama yöntemi ile bu yöntem benzer sonuçlar verse de, bu yöntem sayesinde asıl çözüm olan Nash dengeleri (savaş, (geri çekil, savaş)) ve (savaş, (geri çekil, geri çekil)) strateji çiftleri olarak elde edilmiştir.

Seleukoslar

	Her durumda savaş	Romalılarla aynı eylemi seç	Romalıların tersi eylemi seç	Asla savaşma
Stratejiler	(savaş, savaş)	(savaş, geri çekil)	(geri çekil, savaş)	(geri çekil, geri çekil)
savaş	<u>w</u> , -w	<u>w</u> , -w	<u>r</u> , <u>-r</u>	<u>r</u> , <u>-r</u>
savaşma	-r, <u>r</u>	0, 0	-r, <u>r</u>	0, 0

Romalılar

Tablo 1: Modellenen Oyunun Normal Formda Gösterimi

Elde edilen sonuçlar tarihsel perspektifte değerlendirildiğinde, Magnesia Savaşı’nın gerçekleştiği ve tarafların (w, -w) çıktılarını elde ettiği varsayılmaktadır. Romalılardan baskın stratejisi olan savaşmayı tercih etmesine karşın, Seleukoslar baskın stratejisi olan geri çekilmeyi tercih etmemiş ve (-r(-w)) düzeyinde daha fazla kayba uğramıştır. Magnesia Savaşı’nın süreci oyun teorisi bağlamında incelendiğinde, Seleukosların geri çekilerek taviz vermesi onların çıkarına olacaktır. Her iki devletin Hellas ve Küçük Asia’da çıkar ve nüfuz elde etme çabalarının bu büyük savaşta beraberinde getirdiği bilinse de, Seleukosların geri çekilmesi sonrası asker kaybına uğramayacak olması, savaşın getirdiği psikolojik ve maddi yükten kurtulması ve Romalılara karşı kuracağı muhtemel ittifaklarla (Bithynialılar vb.) Seleukoslar bölgesel konumunu güçlendirebilecekti. Savaştan sonraki süreç incelendiğinde Seleukosların yenilgiyi kabullenmesi ve antlaşma zemininde buluşması Küçük Asia’daki hakimiyetlerinin son bulması anlamına gelmiştir. Seleukoslardan arta kalan otorite boşluğu ise, Roma ve müttefikleri tarafından doldurulmuştur.

Sonuç

III. Antiokhos, Seleukos ordusundaki farklı birlikleri birbirlerini destekler şekilde koordineli olarak savaş alanında kullanmaya çalışmıştır. Bu bir anlamda müşterek harekate karşılık gelmektedir. Savaş alanı olarak *phalanx* ve süvarilerine avantaj sağlayacağını düşündüğü geniş ve düz bir araziye seçmiştir. Savaş hattının uzunluğunun, birlikler arasındaki iletişimde Seleukoslar için sorun oluşturduğu söylenebilir.

Filler, develer ve tırpanlı savaş arabaları konvansiyonel olmayan savaş silahları olarak değerlendirilebilir. Kralın, tırpanlı savaş arabalarıyla savaşa başlaması belki de en büyük hatasıdır. Onları ön saflarda konumlandırması hiçbir işe yaramamıştır. Hatta bu taktiksel hata filler için dahi geçerlidir. Çünkü fillerin paniğe kapılıp kendi savaş hatlarına ilerlemesi, taktiksel ve sayısal üstünlüğe rağmen hiç hesapta olmayan bir yıkıma sebep olmuştur. Seleukoslar, boyutları ve güçleri dikkate alındığında fillerin hem savunmada hem de saldırıda kilit bir rol oynayacağını düşünmüş olabilirler. Romalıların, kendi fillerini savaş hattında konuşlandırmamaları bile kralın avantajıdır. Ancak fillerin yaralanmaları ve korkmaları gelişigüzel saldırmalarına; bir bakıma işlevsiz kalmalarına ve kendi askerlerine zarar vererek yenilmelerine neden olmuştur. Yine, develerin hız ve manevra kabiliyetleri bakımından yetersiz olduğu göz önüne alındığında bunun Seleukoslar için bir dezavantaj yarattığı da ileri sürülebilir. Bu noktada Pergamon kralı II. Eumenes'in tecrübesi ve stratejik müdahalelerinin, savaşı Romalıları kazandırdığı açıktır. Aslında Romalılar savaş alanı koşullarından en iyi şekilde yararlanmışlardır. Kanatlarını nehre dayandırmaları kuşatılmalarını engellerken kralın süvari avantajını ortadan kaldırmışlardır. Seleukos *phalanx*'inin düzenini bozabilmeleri Romalıların lehine olmuştur. Öyle ki saflar arasında oluşan boşluğu değerlendirip düşmana saldırı imkânı bulabilmişlerdir.

Bir başka husus, Seleukosların bünyesinde çok sayıda farklı milletten birliklerin bulunmasıdır. Onların bu özellikleri, kontrol ettikleri coğrafyanın bir bakıma yansımasıdır. Yani, savaşta krala destek verenler üzerinden Seleukosların bölgedeki unsurlarla bağlantıları ve askeri tutumları ortaya koyulabilir. Seleukos ordusu, her birinin güçlü ve zayıf yönleri olan farklı birliklerden oluşmuştur. Kralın, Küçük Asia, Mesopotamia, Hindistan gibi dört bir yandan toplayabileceği her türden ve etnik kökenden sayısız asker gücüne erişimi bir avantaj olarak kabul edilebilir. Lakin söz konusu çeşitliliğin birliklerin savaşta birbirlerine fayda sağlayacak şekilde entegrasyonunu zorlaştırması, sonucu kral aleyhine değiştirmiş olmalıdır. Diğer yandan mevcut birliklerin çeşitliliği arttıkça müşterek harekâtı başarılı bir şekilde uygulamak için sarf edilmesi gereken taktığın karmaşıklık seviyesinin de arttığı unutulmamalıdır. Esasen Antiokhos'un taktiklerini belirlemek de zordur. Kralın alternatif stratejileri ya da olası riskleri dikkate alıp almadığına dair herhangi bir işaret yoktur. Bu ortamda antik savaş anlatılarının gerçeklik payının saptanması da önemli bir problemdir. Çünkü kaynakların çoğu, anlatılan savaştan sonraki bir tarihte yazıldığından bazı yanlış aktarımlara ya da tarafların savaştaki kayıplarında olduğu gibi sayısal verilerde abartmalara sebep olmaktadır. Bu yüzden Magnesia Savaşı'nda olduğu gibi günümüze ulaşan savaş anlatılarının dikkatle ele alınması gerekmektedir.

Antiokhos, avantajlarına ve gücüne rağmen ordusunu doğru bir şekilde organize etmeyi başaramamıştır. Bu da onun gerçekten iyi bir komutan olup olmadığını tartışmaya açmaktadır. Belki de her şeye rağmen hayatta kalmak için zafer kazanılması gerektiği fikrini askerlerine yeterince aşılammamıştır. Kralın zihninde savaşı kaybedeceğine dair bir düşünce var mıydı bilinmez ama Romalıların ilerleyişi karşısında sürekli geri çekilmesi, onlarla antlaşmaya çalışması gibi faktörler III. Antiokhos'un Romalılarından çekindiği düşüncesini uyandırmaktadır. Diğer yandan Magnesia Savaşı'nın gerçekten bir 'Roma

zaferi' olup olmadığı da tartışılabilir. Zira Pergamon kralının desteği olmaksızın böyle bir savaştan kesin bir sonuç elde edilip edilemeyeceği noktası sorgulanmalıdır.

Antik kaynaklarda savaş sürecinin Seleukosların kayıpları ve hezimetini üzerine inşa edildiği, Romalıların kayıplarından pek bahsedilmediği açıkça görülmektedir. Kaynakların verdiği çelişkili bilgilerden tarafların ölü sayıları hakkında kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Tüm bunlara rağmen sayı ve güç bakımından üstün olan Seleukosların, Roma ordusunda tahribat yapamamış olması da pek mantıklı görünmemektedir.

Magnesia Savaşı sırasındaki hamleler oyun teorisi bağlamında incelendiğinde Seleukoslar için buradaki ideal sonuç, savaştan kaçınarak topraklarını korumak, Küçük Asia'daki hakimiyetlerini devam ettirmek olmalıdır. Ancak kralın Hellas'ta yenilerek geri çekilmesi ve Pergamon Krallığı'nın Roma'ya yardım etmesi gibi gelişmeler Seleukosların savaştan kaçınma şanslarını azaltmıştır. Dolayısıyla burada asıl seçim iki farklı yenilgi üzerine olmuştur: Savaşmadan teslim olmak ya da savaşmak. Bu durumda saldırganlık, başlıca strateji olarak belirlenmiş ve Seleukoslar kaybetmiştir. Bu noktada modern bir teorik kavramın antik dünyaya uygulanmasına itiraz edilebilir lakin teorinin kendisi nispeten yeni de olsa günümüzde kullanılan taktik ve stratejilerin çok eskiye dayanması oyun teorisinin de antik dönem savaşlarına uygulanabileceğini göstermektedir.

Kaynakça

Antik Kaynaklar

- App. (=Appianus, *Rhomaika*), *Syr.* (= *Syriake*). *Appian, Roman History*. Volume III. Edited and translated by Brian MacGing, Cambridge, MA: Harvard University Press, 2019.
- Cass. Dio (=Cassius Dio, *Rhomaika*). *Dio Cassius, Roman History*. Volume II, *Books 12-35*. Translated by E. Cary, H. B. Foster, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1914.
- Diod. (=Diodorus Siculus, *Bibliotheca Historike*). *Diodorus of Sicily, Library of History*, Volume VIII, *Books 16.66-17*. Translated by Bradford Welles, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1963.
- Eutr. (=Eutropius, *Breviarium Historiae Romanae*). *Eutropius, Roma Tarihinin Özeti*. Çeviren Ç. Menzilioğlu, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2007.
- Frontin. *strat.* (=Sextus Iulius Frontinus, *Strategematon*). *Frontinus, Stratagems, Aqueducts of Rome*. Translated by C. E. Bennett, Mary B. McElwain, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1925.
- Iust. (= Iustinus). *Epitome of the Philippic History of Pompeius Trogus*. Translated by J. C. Yardley, Atlanta, 1994.
- Ksen. *Kyr.* (=Ksenophon, *Kyrou Paideia*). *Xenophon, Cyropaedia*. Volume II, *Books 5-8*. Translated by W. Miller, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1914.

- Liv. (=Livius, *Ab Urbe Condita*). *Livy, History of Rome*. Volume X-XI. Edited and translated by J. C. Yardley, Cambridge, MA: Harvard University Press, 2018.
- Lucret. (=Lucretius, *De Rerum Natura*). Lucretius, *On the Nature of Things*, Translated by W. H. D. Rouse, Revised by M. F. Smith, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1924.
- Lucretius, *Evrenin Yapısı*. Çev. T. Uyar-T. Uyar, İstanbul: Hürriyet Yayınları, 1974.
- Memnon (=Memnon), *Herakleia Pontike Tarihi*. Çev. M. Arslan, İstanbul, Odin Yayıncılık, 2007.
- Plut. (=Plutarkhos, *Bioi Paralleloi*), *Pel.* (Pelopidas). *Plutarch, Lives*. Volume V, *Agesilaus and Pompey, Pelopidas and Marcellus*. Translated by B. Perrin, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1917.
- Polyain. *Strat.* (=Polyainos, *Strategemata*). Polyaeus of Lampsacus, *Polyaeus's Stratagems of War*. Translated by R. Shepherd, Chicago: Ares Publishers, 1974.
- Polyb. (=Polybios, *Historia*). *Polybius, The Histories*. Volume III, *Books 5-8*. Translated by W. R. Paton, Revised by F. W. Walbank, C. Habicht, Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011.
- Strab. (=Strabon, *Geographika*). Strabo, *Geography*. Volume VII, *Books 15-16*. Translated by H. L. Jones, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1930.

Modern Kaynaklar

- ADCOCK, F. E., 1957. *The Greek and Macedonian Art of War*, University of California Press, London.
- ANSON, E. M., 2010. "The Introduction of the "Sarisa" in Macedonian Warfare". *Ancient Society*, 40, ss. 51-68.
- ARSLAN, M, 2000. *Antikçağ Anadolu'sunun Savaşçı Kavmi Galatlar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- AUSTIN, M., 2001. "War and Culture in the Seleucid Empire". *War as a Cultural and Social Force: Essays on Warfare in Antiquity*, Eds. Tønnes Bekker-Nielsen - Lise Hannestad, Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Copenhagen, ss. 90-109.
- BANNIKOV, A. V. - POPOV, A. A., 2013. "War Elephants in Greco-Bactrian and Indo-Greek Armies". *World Applied Sciences Journal*, 27/ 9, ss. 1206-1211.
- BAR-KOCHVA, B., 1976. *The Seleucid Army, Organization and Tactics in the Great Campaigns*, Cambridge University Press, Cambridge.
- BARONOWSKI, D. W., 1991. "The Status of the Greek Cities of Asia Minor after 190 B.C.". *Hermes*, 119 (4), ss. 450-463.

- BENEK, M. S., 2016. “III. Antiokhos’un Dış Siyasi Politikası (MÖ 223-190)”. *Mavi Atlas*, 6, ss. 127-144.
- CONZE, A., 1913. *Altertümer von Pergamon: Stadt und Landschaft*, Band I, Text 2, Georg Reimer: Berlin.
- DART, C. J. - VERVAET, F. J., 2011. “The Significance of the Naval Triumph in Roman History (260-29 BCE)”. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 176, ss. 267-280.
- DOĞAN, U. M., 2007. “Manisa İl Merkezinde Keşfedilen Polygonal Duvarların Sipylos Magnesiası’nın Erken Dönemi ile İlişkisi”. *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, 7, ss. 79-90.
- DU PLESSIS, J. C., 2022. *The Seleucid Army of Antiochus the Great: Weapons, Armour and Tactics*, Pen & Sword Military, Yorkshire: Philadelphia.
- ERICKSON, P., 2019. *The World the Game Theorists Made*, University of Chicago Press, Chicago.
- ERMİŞ, Ü. M. - GÜNDÜZ KÜSKÜ, S. - YILMAZ, A., 2016. “Erken Demirçag’ından Ortaçag’a Manisa Kalesi”. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 14, ss. 247-259.
- GERRARD, S. R., 2020. *Seleucid Mounted Troops, A Reassessment of the Organisation and Operation of the Seleucid Cavalry and Its Unconventional Units*, A Thesis Submitted to The University of Manchester for the Degree of Doctor of Philosophy in the Faculty of Humanities, Manchester.
- GIBBONS, R. S., 1992. *Game Theory for Applied Economists*, Princeton University Press, New Jersey.
- GRAINGER, J. D., 2002. *The Roman War of Antiochus The Great*, Brill, Leiden.
- KAYA, M. A., 2009. “Anadolu’da Roma Egemenliđi (İÖ 205-25)”. *Doğu Batı*, 49, ss. 195-233.
- KINACI, M., 2021. “Savaş ve Diplomasi Ekseninde II. Eumenes”, *Eskiçagda Savaş ve Diplomasi*, Ed.: Gülgüney Masalcı Şahin - Alican Doğan, Ege Yayınları, İstanbul, ss. 299-316.
- KISTLER, J. M., 2006. *War Elephants*, Praeger Publishers, London.
- KROMAYER, J., 1907. *Antike Schlachtfelder in Griechenland*, Weidmannsche Buchhandlung, Berlin.
- KROMAYER, J.- GEORG, V., 1922. *Schlachten-Atlas zur Antiken Kriegsgeschichte, 120 Karten auf 34 Tafeln; mit begleitendem Text (II. Lieferung Römische Abteilung 2): Von Cannae bis Numantia*, Wagner & Debes, Leipzig.
- LEONARD, R. J., 1992. “Creating a Context for Game Theory”. *History of Political Economy*, 24 (Supplement), ss. 29-76.
- MAGIE, D., 2007. *Anadolu’da Romalılar: M.Ö. III. ve II. Yüzyıllarda Batı Anadolu*, Çev.: Nezih Başgelen - Ömer Çapar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Ankara.

- MA, J., 1999. *Antiochus III and the Cities of the Western Asia Minor*, Oxford University Press, Oxford.
- MYERSON, R. B., 1991. *Game Theory, Analysis of Conflict*, Harvard University Press, Cambridge.
- O'NEIL, B., 1994. "Game Theory Models of Peace and War", *Handbook of Game Theory with Economic Applications*, 2, Ed.: Robert Aumann – Sergiu Hart, Elsevier, England, ss.995-1053.
- SARGIN, Y., 2020. "Epigrafik Belgeler ve Antik Edebi Eserler Işığında Magnesia ad Sipylum". *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (Armağan Sayısı), ss. 439-453.
- SEKUNDA, N., 1994. *Seleucid and Ptolemaic Reformed Armies 168-145 BC, Volume I: The Seleucid Army under Antiochus IV Epiphanes*, Montvert Publications, Dewsbury: Yorkshire.
- TAYLOR, M. J., 2016. "The Attalid Victory at Magnesia on a Lost Plaque from Pergamon". *Anatolian Studies*, 66, ss. 81-90.
- TRAUTMANN, T. R., 2015. *Elephants and Kings: An Environmental History*, The University of Chicago Press, Chicago: USA.
- ÜRETEN, H., 2005. "Roma Dönemi'ne Kadar Tralleis Tarihi ve Attaloslar ile İlişkileri". *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24, ss. 195-212.
- WRIGHTSON, G., 2019. *Combined Arms Warfare in Ancient Greece: From Homer to Alexander the Great and His Successors*, Routledge, Oxon.
- WRIGHTSON, G., 2022. *The Battles of Antiochus the Great: The Failure of combined arms at Magnesia that handed the world to Rome*, Pen & Sword Military, Yorkshire: Philadelphia.